

TIEDONJULKISTAMISEN
NEUVOTTELUKUNTA
Hallituskatu 2 B
00170 Helsinki
p. (09) 228 69236
info@tjnk.fi
www.tjnk.fi

DELEGATIONEN FÖR
INFORMATIONSSPRIDNING
Regeringsgatan 2 B
00170 Helsingfors
tfn 09-228 692 36
info@tjnk.fi
www.tjnk.fi

COMMITTEE FOR
PUBLIC INFORMATION
Hallituskatu 2 B
00170 Helsinki
t. +358 9 228 69236
info@tjnk.fi
www.tjnk.fi

STATENS PRIS FÖR INFORMATIONSSPRIDNING 2010

Arkitekt Panu Kaila, för ett livsverk som spridare av information om byggnadskultur och om hävdvunna byggmetoder.

Arkitekt Panu Kaila (f. 1939) belönas för sin livslånga insats som spridare av information. Han har gjort en omfattande och förtjänstfull karriär som forskare och lärare i ämnen som byggnadskultur och traditionella byggmetoder, samt som produktiv och uppskattad skribent i dessa ämnen. Särskilt berömd är han för sina gedigna kunskaper om restaurering och konservering av byggnadsverk, och han är en omtyckt föredragshållare i ämnet. Arkitekt Kaila är också en internationellt erkänd specialist och auktoritet när det gäller trähusarkitektur och konserveringsteknik.

Under sin långa karriär har Kaila hunnit undervisa i alla arkitektskolor i Finland, likaså utomlands, bl.a. i Italien, Norge och Japan. Bland övriga internationella insatser kan nämnas expertuppdrag för UNESCO och för ICCROM (det internationella institutet för restaureringsbygge) samt arbete inom ICOMOS (det internationella rådet för bevarande av monument). En tjugoförårig karriär på Museiverket har gett Kaila inte bara enorm expertis när det gäller traditionella målningsmetoder utan också praktiskt kunnande, genom att han själv studerat och experimenterat fram mängder av tekniker och recept.

Panu Kaila har också konstant och outtröttligt delat med sig av sina kunskaper om traditionellt bygge och om restaurering. Förutom i en mängd krävande, specialiserade expertuppdrag har Kailas kunskaper också uppmärksammats på ett bredare plan i form av tidningsartiklar och tv-program. Hans inflytande är betydande bland professionella och studerande på arkitekturens område, men hans läror har också tagits väl emot bland helt vanliga användare och konsumenter, i form av praktiska kunskaper och erfarenhet i anslutning till traditionellt byggande.

Kailas populära och allmänt spridda böcker om trähusbygge, särskilt om målningen av trähus, som *Kevät toi maalarin. Perinteinen ulkomaalaus* (2000) och dess kompletterande delar *Kesällä töitä teki maalari* (2008) samt *Maalari maalasi taloa. Julkaisuvien värihistoria* (2009) kan ses som vägvisare till hållbar och konstnärligt lödig byggnadskultur. Hans verk *Talotohori. Rakentajan pikekujätiläinen* (1997) var nominerad till priset Fakta Finlandia, och arkitekten-författaren går sedan dess allmänt under namnet Husdoktor.

Panu Kaila har även tidigare tilldelats statens informationspris, det statliga priset för arkitektur och samhällsplanering, det statliga konstpriset samt en mängd pris för enskilda verk. Dock är det först nu som han belönas för sin omfattande livsgärning som spridare av information.

Arkitekt Panu Kaila har skapat sig en framstående position som samhällsdebattör och -påverkare. Han har dristat sig att skarpt kritisera det på senare decennier så allmänna rivningsraseriet och olika illa genomtänkta restaureringsåtgärder, och han har på det viset starkt bidragit till bevarandet av den gamla finländska byggnadskulturen och de kunskaper som återstår. Som förespråkare för traditionellt byggande och bevarandet av de gamla traditionerna har han lyckats återuppväcka hantverkets prestige och bruket av trä. Trä är för finländarna ett levande, nästan heligt material, men som Husdoktor så ofta påpekar, ska det också skötas som något levande – det måste få andas.

Målaren/konstnären Tom Björklund och filosofie kandidaten Seppo Vuokko, för verket *Mammutin aika. Elämää jääkaudella* (Tammi)

Boken *Mammutin aika* av konstnär Tom Björklund och faktaförfattaren Seppo Vuokko tar sina läsare till den senaste istiden, till mammutmarkerna, tundran och bergstrakterna. Allt levande under istiden, både flora och fauna, lever upp i bokens medryckande texter och de fascinerande illustrationerna. Boken lyckas ta fram istiden inför läsaren och visar att de allra flesta av de istida arterna lever kvar och i själva verket är mycket bekanta för oss, låt vara att det inte längre finns mammutar. Boken visar oss också människorna under istiden och det dryftas i vilken mån de påverkade livsmiljöerna, och på vilka sätt människorna bidrog till att vissa arter dog ut, medan andra klarade sig fram till nutiden. Bokens tema återknyter till nutiden: trots att istiderna visar att vår världs klimat många gånger förändrats, så är det mänskliga inflytandet på naturens biodiversitet och klimatet någonting enastående.

Verket av Björklund och Vuokko är en estetisk njutning och medryckande läsning. I illustrationerna kombineras vetenskapliga fakta med konstnärliga uttryck, och tack vare dem är boken också lätt tillgänglig för barn. Som helhet är boken ett ypperligt konstnärligt och vetenskapligt verk.

Professor Sirkka-Liisa Kivelä, för verket *Depressiosta tasapainoon. Hyvä elämä iäkkäänä* (Kirjapaja) samt för expertis, med uttryck för stark inlevelse och förståelse, beträffande åldrandet och åldringsvård

Professor Sirkka-Liisa Kivelä är en framträdande föreläsare för åldringsvård med kvalitet. Hon tog läkarexamen 1971 och disputerade 1983. Hon verkade länge inom praktiskt läkararbete på sjukhus och i hälsocentraler innan hon växlade över till den akademiska banan som lärare och forskare. Sedan år 2000 har hon varit professor i allmän medicin vid Turun Yliopisto.

Kiveläs specialområde är geriatrisk forskning och åldrande. Hon har mångsidigt behandlat ålderdomen, i sina funktioner som lärare, forskare och sakkunnig. Parallellt med arbetet har hon gjort utredningar om äldrevården och författat mängder av artiklar, läroböcker och allmänt informativa verk. I sitt verk *Depressiosta tasapainoon. Hyvä elämä iäkkäänä* beskriver Kivelä inte bara depressionen, dess symptom och behandling, utan där ingår råd och anvisningar, både för de åldrande själva och för deras anhöriga, om hur välbefinnandet främjas.

Som debattör i samhället har Kivelä oavslutligt försvarat vikten av att information och sakkunskap läggs till grund för beslutsfattandet, utbildningen och det praktiska omsorgsarbetet. I centrum för hennes budskap är medborgarnas rätt till en god ålderdom.

Redaktör Anna-Lena Laurén för förtjänstfullt arbete som journalist och författare.

Trots sin ungdom är Anna-Lena Laurén en mångsidig journalist och författare, som har arbetat både inom tryckta medier och i radio/tv. Hon har hittills i sin gärning i stor utsträckning inriktat sig på Ryssland och det typiskt ryska, och för det har hon – tack vare gedigen kännedom om ryska språket och kulturen – utmärkta förutsättningar. Under de senaste åren har Laurén vidgat sin sfär till Kaukasus, och hon har skrivit en mängd intresseväckande kolumner om aktuella frågor i regionen. Dessa ämnen har också varit föremål för förtjänstfulla radio/tv-reportage av Laurén, medan hon var Yleisradios Moskvakorrespondent.

Lauréns bok *De är inte kloka, de där ryssarna* (2008, på finska 2009) ger insiktsfulla inblickar i den ryska folksjälens och livet i det moderna Ryssland. I boken *I bergen finns inga herrar - om Kaukasien och dess folk* (2009) tar Laurén oss till Kaukasus, där hon kunnigt beskriver de olika republikerna i regionen. Anna-Lena Lauréns starkaste sida är hennes förmåga att göra träffande analyser av de områden och människor som hon beskriver. Hon har visat exceptionell gå-på-anda och uthållighet i insamlingen av material, och hon har förmågan att föra fram sina fakta på ett fräscht, ofta humoristiskt sätt.

Anna-Lena Lauréns verksamhet är informationsspridning i ordets bästa bemärkelse: hon ger sina läsare, tittare och åhörare information av ett slag som annars skulle gå dem förbi.

Professor (emeritus) Ismo Lindell för verket *Säbkön pitkä historia* (serien Otatieto, Gaudeamus)

Säbkön pitkä historia av professor emeritus Ismo Lindell vid Aalto-universitetets tekniska högskolan är en pärla i anspråkslöst omslag, en levande och mångfacetterad berättelse om den tekniska utvecklingen under två årtusenden, i somliga fall rentav ännu längre tillbaka i historien. Boken innehåller nya rön för tekniskt bevandrade, men samtidigt är den medryckande läsning även för humanister.

Tekniken är en viktig del av historien, men i den historiska forskningen och populariseringen har tekniken ofta uppmärksamats mindre än den förtjänar. I *Säbkön pitkä historia* relaterar Lindell åskådligt hur naturliga fenomen, som i tiden närmast var förströelse för välbeställda, efter hand har blivit till enorm betydelse för mänskligheten. Vägen från upptäckt till gångbara lösningar har dock varit lång, flera decennier, ibland sekler. På utvecklingens väg har det förekommit stötestenar, mänskliga tragedier och hjältedåd. Uppfinningarna har i tiden förknippats med kommersiella intriger och manipulationer, precis som i våra dagar.

Lindell lyckas visa läsarna att många uppfinningar som vi uppfattar som ganska moderna i själva verket har gamla rötter, i vissa fall väldigt gamla. Människorna förr i tiden hade faktiskt tillgång till betydligt mer avancerad teknik än vi kanske föreställer oss. Våra förfäder satt ingalunda i mörkret i sina rökpörten: en pärla i en hållare kunde ge ljus som femtio vaxljus, men att hålla ljuset brinnande var ganska arbetsdrygt, liksom som så mycket annat i gångna tider.

Illustrationerna i *Säbkön pitkä historia* är också värda att noteras. De är på en gång enkla, eleganta och chosofria, så de gör sig utmärkt väl till bokens text.

VD Pekka Mustonen, professor Pertti Mustajoki och professor Matti Hannuksela, för webbtjänsten *Terveyskirjasto.fi*

Terveyskirjasto.fi är en hälsorelaterad informationstjänst som är fritt tillgänglig. Tjänsten tillhandahåller tillförlitlig, obunden och vetenskapligt belagd information om hälsa och sjukdomar.

Terveyskirjasto är uppbyggd med 38 databaser och över 10 000 separata artiklar. Den mest anlitade databasen är läkarboken *Lääkärikirja Duodecim*, som ger väsentlig hälsorelaterad information och hänvisningar till datatjänstens övriga material och till andra tillförlitliga källor.

Antalet användare av Terveyskirjasto tilltar hela tiden. År 2009 fick webbplatsens sidor 7,4 miljoner besök och över 2 miljoner artiklar öppnas varje månad. *Terveyskirjasto.fi* är en välkänd och uppskattad webbtjänst. Där ingår länkar till tjänster av andra betrodda aktörer i hälso- och sjukvårdssektorn, bl.a.

till över 300 kommunala hälsovårdssajter. Tjänstens innehåll har integrerats också som en del av servicen Terveysportti, avsedd för proffs inom hälsovården.

VD Pekka Mustonen, professor Pertti Mustajoki och professor Matti Hannuksela har i avgörande grad medverkat till utvecklingen, innehållet och upprätthållandet av webbtjänsten Terveyskirjasto.

Redaktör Jarmo (Jake) Nyman, för sakkunnigt, väl underbyggt radioarbete samt för omsorger om god finska

Redaktör Jake Nyman har redan i decennier ambitiöst sammanställt och presenterat information om populärmusik och dess historia. Hans Yleisradiokarriär inleddes år 1972, och sedan dess har han producerat program på samtliga finskspråkiga radiokanaler inom YLE. Till hans mest uppskattade program under årens lopp hör *Onnenpäivä*, *Pop eilen – tänään*, *Kovan päivän ilta* och *Rockradio*.

Parallellt med radioarbetet är Nyman också en produktiv författare av faktalitteratur. Han har skrivit flera fakta- och uppslagsverk på populärmusikens område. Bland dem kan nämnas bokserierna *Rocktieto 1–3* (1979–82) och *Onnenpäivä 1–2* (1989–95) samt den senaste, *Kovan päivän ilta: Rockin historiaa 45 kierrosta minuutissa* (2009).

Jake Nyman intar en central ställning i den generation radioredaktörer som på 1970-talet etablerade en på kunskaper och upplevelser baserade populärmusiksjournalism, som blivit utmärkande för programutbudet i Finland. Jake kan sägas vara en levande encyklopedi inom populärmusik. Han har skapat sina musikprogram med kritisk distans och ett journalistiskt grepp. Kännetecknande för Nyman är hans förmåga att lättfattligt och med inlevelse kombinera populärmusik från olika epoker och att förmedla kunskapen om dessa till lyssnarna. Han har förmågan att ställa popkulturen i dess historiska sammanhang och han belyser också de olika företeelsernas bakgrund. Likaså är Nyman en förespråkare för vårdat och uttrycksfullt talspråk.

Filosofie doktor Mikko Ylikangas för verket *Unileipää, kuolonvettä, spiidiä. Huumeet Suomessa 1800–1950* (Atena)

Dr Mikko Ylikangas' verk *Unileipää, kuolonvettä, spiidiä. Huumeet Suomessa 1800–1950* är en åskådlig faktasamling om narkotikabruket i Finland. Ylikangas är historiker och han har lyckats med att kombinera klar framställning med god känsla för detaljer. Författarens omsorgsfulla bakgrundsarbete kommer fram i form av textens sansade detaljrikedom, de exakta referenserna, textcitaten som belyser tidsandan och ämnet, samt det grafiska materialet.

I det populärt hållna, massiva verket beskrivs hur de olika narkotiska medlen har hittat till Finland. Där ges också en detaljerad bild av hur narkotikakulturen har förändrats under 150 års tid. Likaså granskas narkotikakontrollens uppkomst och utveckling samt Finland som arena för olaga narkotikahantering. Ylikangas påpekar den konflikt som uppstår mellan det lagliga bruket och missbruket. Under långa tider var det hos oss alldeles möjligt att lagligt köpa morfin, kokain och heroin, fritt eller med enkla recept. Samtidigt frodades den olagliga handeln med samma ämnen.

Ylikangas, som är programchef inom Finlands Akademi, har redan i flera år studerat narkotikans historia. Hans verk *Unileipää, kuolonvettä, spiidiä* bygger på ett stort och varierat källmaterial. Författaren har samlat uppgifter ur justitieväsendets, polisens och medicinalstyrelsens arkiv. Han väljer också skickligt utdrag ur den narkotikadebatt som förts i pressen, litteraturen och i krigsveteranernas memoarer.

Ylikangas skriver flytande och kunnigt. Trots det besvärliga ämnet är boken lättläst, rentav underhållande. Verket baseras på författarens gedigna vetenskapliga expertis. I boken beskriver han förtjänstfullt utvecklingen i Finland, som en del av ett allmäneuropeiskt skeende.